

ANALIZA ZMIAN ZABUDOWY MIASTA KWIDZYNA NA PODSTAWIE DAWNYCH MAP KATASTRALNYCH I WSPÓŁCZESNYCH DANYCH EWIDENCYJNYCH

Adrian Latarski¹

Radosław Golba¹

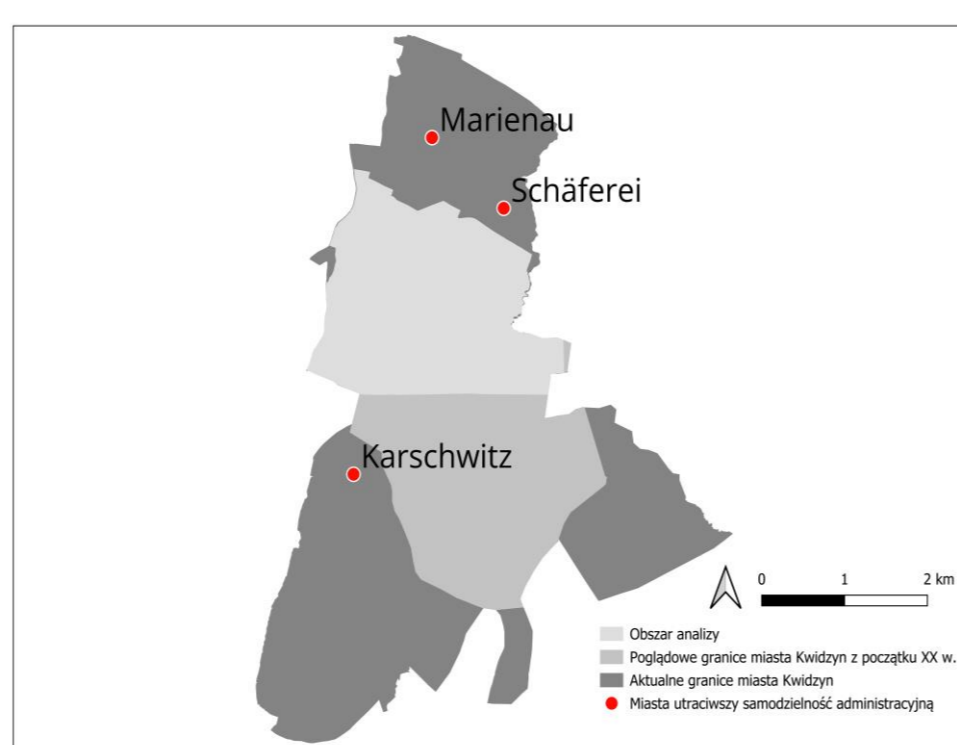
¹ UMK w Toruniu, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
 e-mail: rgolba@umk.pl

WPROWADZENIE

Zmiany przestrzeni miast stanowią przykład ważnej tematyki badań w geografii czy gospodarce przestrzennej, m.in. umożliwiając zrozumienie procesów kształtujących współczesne struktury urbanistyczne. Niniejsze opracowanie koncentruje się na analizie porównawczej zabudowy miasta Kwidzyna w ujęciu przestrzennym, obejmującym dwa przekroje czasowe, tj. początek XX wieku i stan współczesny. Prace oparto na zestawieniu dawnych map katastralnych z aktualnymi danymi ewidencji gruntów i budynków, co pozwoliło na analizę, identyfikację oraz wizualizację zmian w strukturze przestrzennej miasta. W pracy wykorzystano narzędzia systemów informacji geograficznej (GIS), umożliwiające integrację i analizę danych pochodzących z różnych okresów historycznych. Zastosowane podejście wpisuje się w nurt GISu historycznego, w którym archiwalne materiały kartograficzne traktowane są jako źródło danych przestrzennych. Dzięki ich przetworzeniu możliwe było nie tylko odtworzenie dawnych układów urbanistycznych, ale także analiza kierunków rozwoju miasta.

OBSZAR BADAŃ

Obszar badań znajduje się na terenie miasta Kwidzyna, położonego w północnej Polsce, w południowo-wschodniej części województwa pomorskiego. Miasto pełni funkcję ośrodka subregionalnego oraz siedziby powiatu kwidzyńskiego. Kwidzyn charakteryzuje się zróżnicowanym położeniem fizycznogeograficznym, wynikającym z lokalizacji na styku Doliny Dolnej Wisły oraz Pojezierza Iławskiego. Taka sytuacja wpływa na urozmaiconą rzeźbę terenu. Od wysoczyzn morenowych po obszary dolinne, co ma istotne znaczenie dla rozwoju zabudowy i kierunków ekspansji miasta. Istotnym elementem układu przestrzennego jest rzeka Liwa, która otacza miasto z trzech stron, determinując jego rozwój. Kwidzyn posiada również dobrze rozwiniętą sieć komunikacyjną. W analizach uwzględniono zarówno historyczny zasięg miasta z początku XX wieku, jak i jego współczesne granice administracyjne (Rys. 1).

Rys. 1. Obszar badań na tle aktualnych granic miasta Kwidzyna

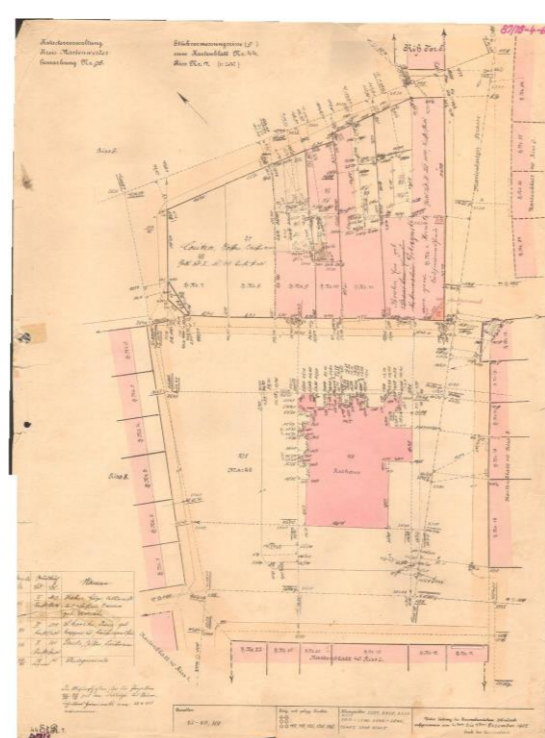
DANE I METODY

DANE

- Podstawę analizy stanowiły mapy katastralne Kwidzyna z początku XX wieku (ok. 1905 r.), pozyskane w formie cyfrowej (Rys. 2). Materiały te zawierają szczegółowe informacje o granicach działek, zabudowie, infrastrukturze oraz strukturze własnościowej, stanowiąc cenne źródło wiedzy o dawnym zagospodarowaniu przestrzennym miasta.
- Uzupełnieniem danych archiwalnych był plan miasta z 1938 roku, wykorzystany jako materiał pomocniczy w procesie nadawania georeferencji oraz rekonstrukcji brakujących fragmentów katastru.
- Dane współczesne pochodziły z Ewidencji Gruntów i Budynków (EGiB) z 2025 roku i obejmowały warstwy wektorowe z zabudową wraz z ich atrybutami. Dodatkowo wykorzystano ortofotomapę jako tło referencyjne do weryfikacji aktualnego stanu zagospodarowania terenu.

METODY

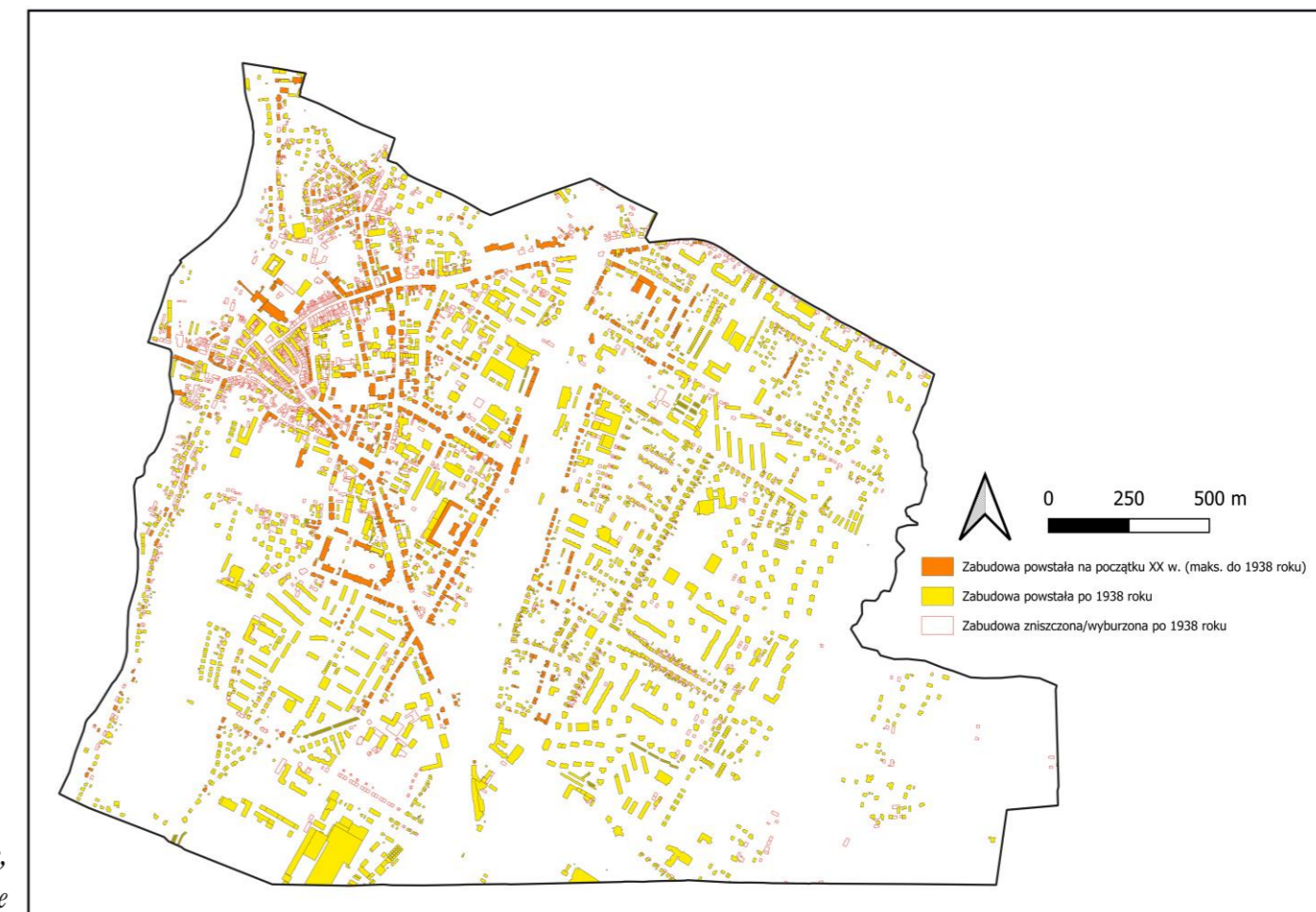
W pracy zastosowano podejście oparte na technologii systemów informacji geograficznej (GIS), umożliwiające integrację i analizę danych przestrzennych z różnych okresów. Kluczowym etapem było przetworzenie materiałów archiwalnych, obejmujące ich kalibrację i rektyfikację oraz wektoryzację, co pozwoliło na uzyskanie porównywalnych danych geometrycznych. Na podstawie przygotowanych materiałów rastrowych, utworzono bazę danych przestrzennych, zawierającą informacje atrybutowe o poszczególnych budynkach. Następnie przeprowadzono analizy zmian struktury zabudowy, wykorzystując m.in. agregację danych w siatce heksagonalnej oraz metody prezentacji kartograficznej. Pozwoliło to ostatecznie na identyfikację kierunków rozwoju przestrzennego miasta, ocenę dynamiki zmian oraz ich czytelną prezentację w formie map i opracowań graficznych.

Rys. 2. Przykładowy fragment mapy katastralnej Kwidzyna z 1905 r., przedstawiający Stary Rynek z ratuszem w skali 1:200

REZULTATY

Wyniki przedstawiono m.in. według trwałości zabudowy, prezentując rozmieszczenie budynków zachowanych, wyburzonych i nowych (Rys. 3), oraz jako mapę przestrzennego zróżnicowania intensywności zabudowy. Takie podejście pozwoliło uchwycić zarówno przekształcenia pojedynczych obiektów, jak i ogólne tendencje rozwoju urbanistycznego miasta.

Rys. 3. Budynki zachowane, wyburzone i nowe

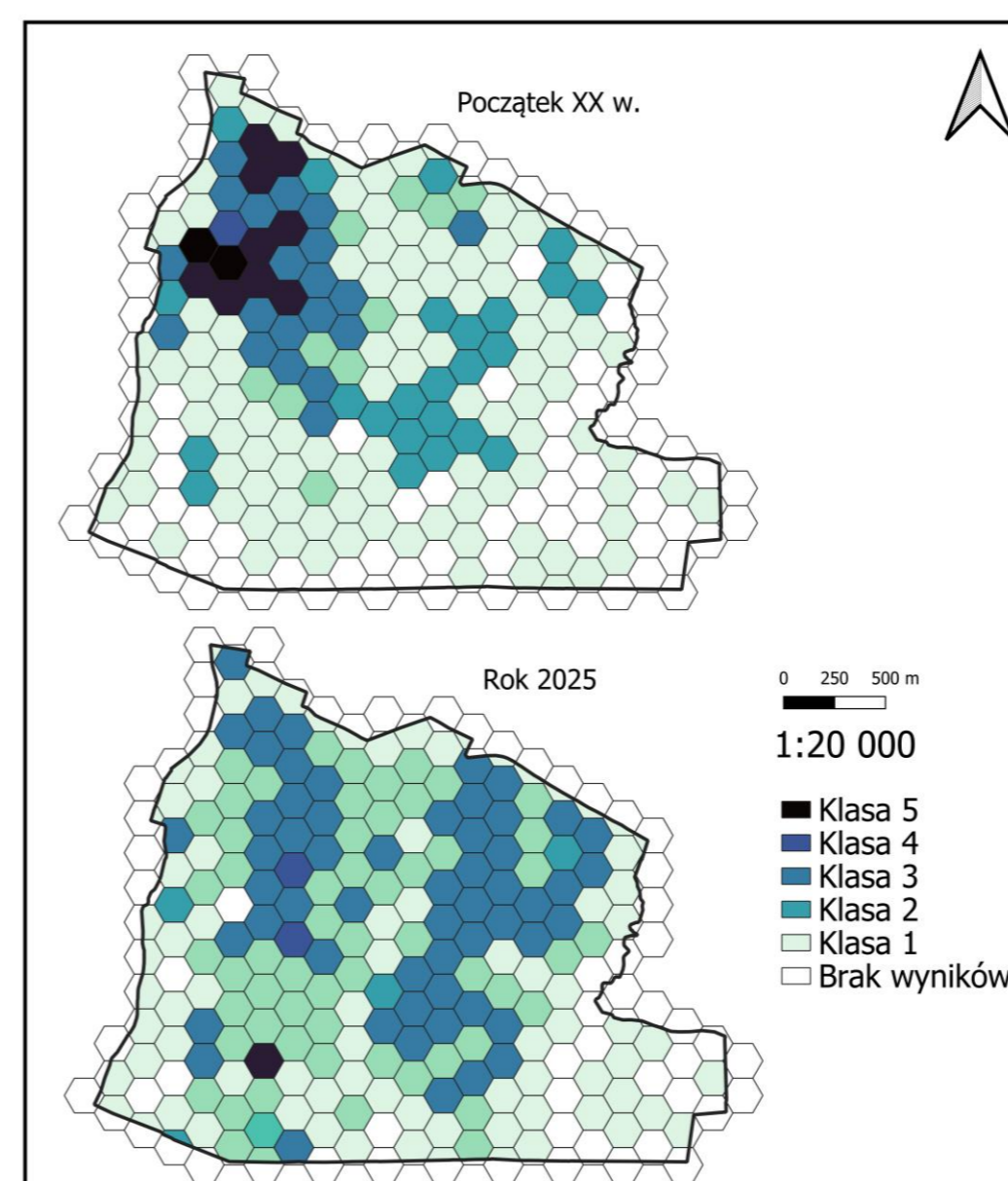
Powyższa rycina przedstawia wyniki analizy porównawczej zabudowy, uzyskane na podstawie zestawienia danych z początku XX wieku (ok. 1905 r.) i danych współczesnych (2025). Po wcześniejszym nadaniu georeferencji i wektoryzacji map katastralnych, możliwe było bezpośrednie porównanie geometrii budynków w obu rozpatrywanych okresach. Na tej podstawie dokonano klasyfikacji obiektów na trzy grupy: zachowane, wyburzone oraz nowe. Wyniki wskazują, że znaczna część historycznej zabudowy uległa przekształceniom – szczególnie w centralnej części miasta, gdzie widoczny jest wysoki udział budynków wyburzonych i zastąpionych nową zabudową. Jednocześnie zidentyfikowano grupę obiektów zachowanych, które stanowią trwałe elementy struktury urbanistycznej. Nowa zabudowa koncentruje się głównie na obrzeżach oraz w strefach rozwoju powojennego, co odzwierciedla kierunki ekspansji przestrzennej miasta.

Mapy przestrzennego zróżnicowania intensywności zabudowy (Rys. 4) opracowano na podstawie zagregowanych danych o zabudowie (Tab. 1) dla dwóch przekrojów czasowych (tj. dla początku XX w. oraz dla 2025 r.). Po uzyskaniu warstw wektorowych z budynkami, przyłożono je do siatki heksagonalnej, która stanowiła jednolitą jednostkę analizy przestrzennej.

Tab. 1. Wydzielone kategorie wg. przyjętych przedziałów wartości dla liczby i powierzchni budynków

Liczba budynków w heksagonie			Udział % powierzchni zabudowanej w heksagonie		
kat. I	kat. II	kat. III	kat. A	kat. B	kat. C
< 25	25 - 65	> 65	< 10%	10% - 29%	> 30%

W każdej komórce siatki heksagonalnej obliczono liczbę budynków oraz udział powierzchni zabudowanej, przypisując odpowiednie kategorie – zgodnie z powyższą tabelą. Następnie łącząc oba parametry, uzyskano intensywność zabudowy, którą zaprezentowano według 5 klas – od bardzo niskiej do bardzo wysokiej.

Rys. 4. Przestrzenne zróżnicowanie klas intensywności zabudowy na początku XX w. i w 2025 roku

Na początku XX wieku najwyższe wartości koncentrowały się w ścisłym centrum miasta, przy jednoczesnej dominacji niskiej intensywności na terenach peryferyjnych. W 2025 roku obserwuje się znaczne rozszerzenie stref o wysokiej i średniej intensywności zabudowy, szczególnie w kierunku wschodnim. Otrzymane wyniki wskazują na proces zagęszczania istniejącej zabudowy miejskiej oraz równoczesną ekspansję na tereny wcześniej niezurbanizowane.

WNIOSKI

Przeprowadzona analiza potwierdziła, że w ciągu ponad 120 lat Kwidzyn przeszedł istotne przemiany przestrzenne, obejmujące zmiany w strukturze zabudowy. Rozwój miasta miał charakter wielokierunkowy – z jednej strony następowała intensyfikacja zabudowy w obrębie istniejącej tkanki miejskiej, z drugiej zaś jej wyraźna ekspansja na tereny wcześniej niezurbanizowane. Analiza zabudowy wykazała również znaczną dynamikę przekształceń. Część historyczna zabudowy przetrwała do czasów współczesnych, jednak wiele obiektów zostało wyburzonych i zastąpionych nową zabudową. Procesy te były szczególnie widoczne w centralnych częściach miasta, gdzie następowały intensywne przekształcenia funkcjonalne i modernizacyjne. Zachowane budynki stanowią ważny element ciągłości przestrzennej i dziedzictwa kulturowego. Wyniki analizy intensywności zabudowy wskazują na wyraźne zwiększenie stopnia zagospodarowania przestrzeni miejskiej. O ile na początku XX wieku najwyższa intensywność koncentrowała się głównie w ścisłym centrum, o tyle współcześnie obserwuje się jej rozszerzenie na obszary peryferyjne. Świadczy to o postępującym procesie urbanizacji oraz stopniowym włączaniu terenów sąsiednich do struktury miejskiej. Zaobserwowane zmiany wskazują, że rozwój Kwidzyna przebiegał zarówno w sposób ekstensywny (rozrost terytorialny miasta), jak i intensywny (zagęszczanie zabudowy). Proces ten obejmował również integrację funkcjonalną dawnych terenów podmiejskich i przekształcanie ich w część zwartej struktury urbanistycznej. Ostatecznie wyniki pracy potwierdzają dużą przydatność dawnych map katastralnych oraz narzędzi GIS w analizach zmian przestrzennych. Pozwalają one nie tylko odtworzyć dawny układ miasta, ale również zidentyfikować długoterminowe trendy rozwoju, które mogą stanowić istotne wsparcie dla współczesnego planowania przestrzennego.